

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

ORTAÖĞRETİM
FELSEFE DERSİ
(10 VE 11. SINIFLAR)
ÖĞRETİM PROGRAMI

2018

İÇİNDEKİLER

1. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI	4
1.1. ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI	4
1.2. ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ	5
1.2.1. Değerlerimiz	5
1.2.2. Yetkinlikler	6
1.3. ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI	8
1.4. BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI	9
1.5. SONUÇ	10
2. FELSEFE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASI	12
2.1. ÖĞRETİM PROGRAMININ TEMEL FELSEFESİ VE GENEL AMAÇLARI	12
2.2. ALANA ÖZGÜ BECERİLER	13
2.3. ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR	14
2.4. KAZANIM SAYISI VE SÜRE TABLOSU	16
2.5. FELSEFE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI İÇİN DERS KİTABI FORMA SAYILARI VE EBATLARI	16
3. ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI	17
3.1. KAZANIMLARIN YAPISI	17
3.2. SINIF DÜZEYLERİNE GÖRE ÜNİTE, KONU, KAZANIM VE AÇIKLAMALAR	18
3.2.1. 10. Sınıf Konu, Kazanım ve Açıklamaları	18
3.2.2. 11. Sınıf Konu, Kazanım ve Açıklamaları	23

Bilim ve teknolojide yaşanan hızlı değişim, bireyin ve toplumun değişen ihtiyaçları, öğrenme öğretme teori ve yaklaşımlarındaki yenilik ve gelişmeler bireylerden beklenen rolleri de doğrudan etkilemiştir. Bu değişim bilgiyi üreten, hayatta işlevsel olarak kullanabilen, problem çözebilen, eleştirel düşünen, girişimci, kararlı, iletişim becerilerine sahip, empati yapabilen, topluma ve kültüre katkı sağlayan vb. niteliklerdeki bir bireyi tanımlamaktadır. Bu nitelik dokusuna sahip bireylerin yetişmesine hizmet edecek öğretim programları salt bilgi aktaran bir yapıdan ziyade bireysel farklılıkları dikkate alan, değer ve beceri kazandırma hedefli, sade ve anlaşılır bir yapıda hazırlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda bir taraftan farklı konu ve sınıf düzeylerinde sarmal bir yaklaşımla tekrar eden kazanımlara ve açıklamalara, diğer taraftan bütünsel ve bir kerede kazandırılması hedeflenen öğrenme çıktılarına yer verilmiştir. Her iki gruptaki kazanım ve açıklamalar da ilgili disiplinin yetkin, güncel, geçerli ve eğitim öğretim sürecinde hayatla ilişkileri kurulabilecek niteliktedir. Bu kazanımlar ve sınırlarını belirleyen açıklamaları, sınıflar ve eğitim kademeleri düzeyinde değerler, beceriler ve yetkinlikler perspektifinde bütünlük sağlayan bir bakış açısıyla yalın bir içeriğe işaret etmektedir. Böylelikle üst bilişsel becerilerin kullanımına yönlendiren, anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan, sağlam ve önceki öğrenmelerle ilişkilendirilmiş, diğer disiplinlerle ve günlük hayatla değerler, beceriler ve yetkinlikler çevresinde bütünleşmiş bir öğretim programları toplamı oluşturulmuştur.

1.1. ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI

Öğretim programları, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 2. maddesinde ifade edilen “Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları” ile “Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri” esas alınarak hazırlanmıştır.

Eğitim ve öğretim programlarıyla sürdürülen tüm çalışmalar; okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim seviyelerinde birbirini tamamlayıcı bir şekilde aşağıdaki amaçlara ulaşmaya yöneliktir:

1. Okul öncesi eğitimi tamamlayan öğrencilerin bireysel gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak bedensel, zihinsel ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini desteklemek
2. İlkokulu tamamlayan öğrencilerin gelişim düzeyine ve kendi bireyselliğine uygun olarak ahlaki bütünlük ve öz farkındalık çerçevesinde, öz güven ve öz disipline sahip, gündelik hayatta ihtiyaç duyacağı temel düzeyde sözel, sayısal ve bilimsel akıl yürütme ile sosyal becerileri ve estetik duyarlılığı kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak sağlıklı hayat yönelimli bireyler olmalarını sağlamak

3. Ortaokulu tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, haklarını kullanan ve sorumluluklarını yerine getiren, “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi”nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış bireyler olmalarını sağlamak
4. Liseyi tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda ve ortaokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, millî ve manevi değerleri benimseyip hayat tarzına dönüştürmüş, üretken ve aktif vatandaşlar olarak yurdumuzun iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunan, “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi”nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir mesleğe, yükseköğretime ve hayata hazır bireyler olmalarını sağlamak

1.2. ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ

Eğitim sistemimizin temel amacı değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip bireyler yetiştirmektir. Bilgi, beceri ve davranışlar öğretim programlarıyla kazandırılmaya çalışılırken değerlerimiz ve yetkinlikler bu bilgi, beceri ve davranışların arasındaki bütünlüğü kuran bağlantı ve ufuk işlevi görmektedir. Değerlerimiz toplumumuzun millî ve manevi kaynaklarından damıtılarak dünden bugüne ulaşmış ve yarınlara aktaracağımız öz mirasımızdır. Yetkinlikler ise bu mirasın hayata ve insanlık ailesine katılmasını ve katkı vermesini sağlayan eylemsel bütünlüklerimizdir. Bu yönüyle değerlerimiz ve yetkinlikler birbirinden ayrılmaz bir şekilde teori-pratik bütünlüğündeki asli parçamızı oluşturur. Güncellik içinde öğrenme öğretme süreçleriyle kazandırmaya çalıştığımız bilgi, beceri ve davranışlar ise bizi biz yapan değerlerimizin ve yetkinliklerin günün şartları içinde görünürlük kazanma araç ve platformlarıdır; günün şartları içinde değişiklik gösterebilir yapısıyla arızidir ve bu sebeple de sürekli gözden geçirmelerle güncellenir, yenilenir.

1.2.1. Değerlerimiz

Değerlerimiz öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamıdır. Kökleri geleneklerimiz ve dünümüz içinde, gövdesi ve dalları bu köklerden beslenerek bugünümüze ve yarınlara uzanmaktadır. Temel insani özelliklerimizi oluşturan değerlerimiz, hayatımızın rutin akışında ve karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmemizi sağlayan kudretin ve gücün kaynağıdır.

Bir toplumun geleceğinin, değerlerini benimsemiş ve bu değerleri sahip olduğu yetkinliklerle ete kemiğe büründüren insanlarına bağlı olduğu tartışma götürmez bir gerçektir. Bundan dolayı eğitim sistemimiz her bir üyesine uygun ahlaki kararlar alma ve bunları davranışlarında sergileme yeterliliğini kazandırma amacıyla hareket eder. Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek asli görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. “Eğitim programı”; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin tüm unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerlerimiz, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır.

Öğretim programlarında yer alan “kök değerler” şunlardır: *adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik*. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına, hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.

1.2.2. Yetkinlikler

Eğitim sistemimiz yetkinliklerde bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip karakterde bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazeleri olan yetkinlikler *Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde* (TYÇ) belirlenmiştir. TYÇ sekiz anahtar yetkinlik belirlemekte ve aşağıdaki gibi tanımlamaktadır:

- 1) *Anadilde iletişim*: Kavram, düşünce, görüş, duygu ve olguları hem sözlü hem de yazılı olarak ifade etme ve yorumlama (dinleme, konuşma, okuma ve yazma); eğitim ve öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi her türlü sosyal ve kültürel bağlamda uygun ve yaratıcı bir şekilde dilsel etkileşimde bulunmaktır.
- 2) *Yabancı dillerde iletişim*: Çoğunlukla ana dilde iletişimin temel beceri boyutlarını paylaşmakta olup duygu, düşünce, kavram, olgu ve görüşleri hem sözlü hem de yazılı olarak kişinin istek ve ihtiyaçlarına göre eğitim, öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi uygun bir dizi sosyal ve kültürel bağlamda anlama, ifade etme ve yorumlama becerisine dayalıdır. Yabancı dillerde iletişim, aracılık etme ve kültürlerarası anlayış becerilerini de gerektirmektedir. Bireyin yeterlilik seviyesi, bireyin

sosyal ve kültürel geçmişi, çevresi, ihtiyaçları ve ilgilerine bağlı olarak dinleme, konuşma, okuma ve yazma boyutları ile farklı diller arasında değişkenlik gösterecektir.

- 3) *Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler*: Matematiksel yetkinlik, günlük hayatta karşılaşılan bir dizi problemi çözmek için matematiksel düşünme tarzını geliştirme ve uygulamadır. Sağlam bir aritmetik becerisi üzerine inşa edilen süreç, faaliyet ve bilgiye vurgu yapılmaktadır. Matematiksel yetkinlik, düşünme (mantıksal ve uzamsal düşünme) ve sunmanın (formüller, modeller, kurgular, grafikler ve tablolar) matematiksel modlarını farklı derecelerde kullanma beceri ve isteğini içermektedir.

Bilimde yetkinlik, soruları tanımlamak ve kanıta dayalı sonuçlar üretmek amacıyla doğal dünyanın açıklanmasına yönelik bilgi varlığına ve metodolojiden yararlanma beceri ve arzusuna atıfta bulunmaktadır. Teknolojide yetkinlik, algılanan insan istek ve ihtiyaçlarını karşılama bağlamında bilgi ve metodolojinin uygulanması olarak görülmektedir. Bilim ve teknolojide yetkinlik, insan etkinliklerinden kaynaklanan değişimleri ve her bireyin vatandaş olarak sorumluluklarını kavrama gücünü kapsamaktadır.

- 4) *Dijital yetkinlik*: İş, günlük hayat ve iletişim için bilgi iletişim teknolojilerinin güvenli ve eleştirel şekilde kullanılmasını kapsar. Söz konusu yetkinlik, bilgiye erişim ve bilginin değerlendirilmesi, saklanması, üretimi, sunulması ve alışverişi için bilgisayarların kullanılması ayrıca internet aracılığıyla ortak ağlara katılım sağlanması ve iletişim kurulması gibi temel beceriler yoluyla desteklenmektedir.

- 5) *Öğrenmeyi öğrenme*: Bireyin kendi öğrenme eylemini etkili zaman ve bilgi yönetimini de kapsayacak şekilde bireysel olarak veya grup hâlinde düzenleyebilmesi için öğrenmenin peşine düşme ve bu konuda ısrarcı olma yetkinliğidir. Bu yetkinlik, bireyin var olan imkânları tanıyarak öğrenme ihtiyaç ve süreçlerinin farkında olmasını ve başarılı bir öğrenme eylemi için zorluklarla başa çıkma yeteneğini kapsamaktadır. Yeni bilgi ve beceriler kazanmak, işlemek ve kendine uyarlamak kadar rehberlik desteği aramak ve bundan yararlanmak anlamına da gelir. Öğrenmeyi öğrenme, bilgi ve becerilerin ev, iş yeri, eğitim ve öğretim ortamı gibi çeşitli bağlamlarda kullanılması ve uygulanması için önceki öğrenme ve hayat tecrübelerine dayanılması yönünde öğrenenleri harekete geçirir.

- 6) *Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler*: Bu yetkinlikler kişisel, kişilerarası ve kültürlerarası yetkinlikleri içermekte; bireylerin farklılaşan toplum ve çalışma hayatına etkili ve yapıcı biçimde katılmalarına imkân tanıyacak; gerektiğinde çatışmaları çözecek özelliklerle donatılmasını sağlayan tüm davranış biçimlerini kapsar. Vatandaşlıkla ilgili yetkinlik ise bireyleri, toplumsal ve siyasal kavram ve yapılarla ilişkin bilgiye, demokratik ve aktif katılım kararlılığına dayalı olarak medeni hayata tam olarak katılmaları için donatmaktadır.

- 7) *İnisiyatif alma ve girişimcilik*: Bireyin düşüncelerini eyleme dönüştürme becerisini ifade eder. Yaratıcılık, yenilik ve risk almanın yanında hedeflere ulaşmak için planlama yapma ve proje yönetme yeteneğini de içerir. Bu yetkinlik, herkesi sadece evde ve toplumda değil işlerine ait bağlam ve şartların farkında olabilmeleri ve iş fırsatlarını yakalayabilmeleri için aynı zamanda iş hayatında desteklemekte; toplumsal ve ticari etkinliklere girişen veya katkıda bulunan kişilerin ihtiyaç duydukları daha özgün bilgi ve beceriler için de bir temel teşkil etmektedir. Etik değerlerin farkında olma ve iyi yönetişimi desteklemeyi de kapsar.
- 8) *Kültürel farkındalık ve ifade*: Müzik, sahne sanatları, edebiyat ve görsel sanatlar dâhil olmak üzere çeşitli kitle iletişim araçları kullanılarak görüş, deneyim ve duyguların yaratıcı bir şekilde ifade edilmesinin önemini takdiridir.

1.3. ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Hiçbir insan bir başkasının birebir aynısı değildir. Bu sebeple öğretim programlarının ve buna bağlı olarak ölçme ve değerlendirme sürecinin “herkese uygun”, “herkes için geçerli ve standart olması” insanın doğasına terstir. Bu sebeple ölçme ve değerlendirme sürecinde azami çeşitlilik ve esneklik anlayışıyla hareket edilmesi şarttır. Öğretim programları bu açıdan bir yol göstericidir. Öğretim programlarından ölçme değerlendirmeye ait bütün unsurları içermesini beklemek gerçekçi bir beklenti olarak değerlendirilemez. Eğitimde çeşitlilik; birey, eğitim düzeyi, ders içeriği, sosyal ortam, okul imkânları vb. iç ve dış dinamiklerden ciddi şekilde etkilendiği için, ölçme ve değerlendirme uygulamalarının etkililiğini sağlamada öncelik öğretim programlarından değil öğretmen ve eğitim uygulayıcılarından beklenir. Bu noktada özgünlük ve yaratıcılık öğretmenlerden temel beklentidir.

Bu bakış açısından hareketle öğretim programlarında ölçme ve değerlendirme uygulamalarına yön veren ilkeleri aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

1. Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, kazanım ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır.
2. Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılabilecek ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulayıcılara kesin sınırlar çizmez, sadece yol gösterir. Ancak tercih edilen ölçme ve değerlendirme araç ve yönteminde, gereken teknik ve akademik standartlara uyulmalıdır.
3. Eğitimde ölçme ve değerlendirme uygulamaları eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır ve eğitim süreci boyunca yapılır. Ölçme sonuçları tek başına değil izlenen süreçlerle birlikte bütünlük içinde ele alınır.

4. Bireysel farklılıklar gerçeğinden dolayı bütün öğrencileri kapsayan, bütün öğrenciler için genel geçer, tek tip bir ölçme ve değerlendirme yönteminden söz etmek uygun değildir. Öğrencinin akademik gelişimi tek bir yöntemle veya teknikle ölçülüp değerlendirilmez.
5. Eğitim sadece “bilme (düşünce)” için değil, “hissetme (duygu)” ve “yapma (eylem)” için de verilir; dolayısıyla sadece bilişsel ölçümler yeterli kabul edilemez.
6. Çok odaklı ölçme değerlendirme esastır. Ölçme ve değerlendirme uygulamaları öğretmen ve öğrencilerin aktif katılımıyla gerçekleştirilir.
7. Bireylerin ölçme ve değerlendirmeye konu olan ilgi, tutum, değer ve başarı gibi özellikleri zamanla değişebilir. Bu sebeple söz konusu özellikleri tek bir zamanda ölçmek yerine süreç içindeki değişimleri dikkate alan ölçümler kullanmak esastır.

1.4. BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Öğretim programlarının geliştirilmesi sürecinde insanın çok yönlü gelişimsel özelliklerine dair mevcut bilimsel bilgi ve birikim dikkate alınarak bütün bileşenler arasında ahengi dikkate alan harmonik bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu bağlamda bazı temel gelişim ilkelerine değinmek yerinde olacaktır.

Öğretim programları, insan gelişiminin belirli bir dönemde sonlanmadığı ve gelişimin hayat boyu sürdüğü ilkesi ile hazırlanmıştır. Bu sebeple öğretim programlarında, her yaş döneminde bireylerin gelişim özelliklerini dikkate alarak destekleyici önlemler alınması önerilmektedir.

Gelişim, hayat boyu sürse de tek ve bir örnek yapıda değildir. Evreler hâlinde ilerler ve her evrede bireylerin gelişim özellikleri farklıdır. Evreler de başlangıç ve bitişleri açısından homojen değildir. Bu sebeple programlar olabildiğince bunu göz önünde bulunduran bir hassasiyetle yapılandırılmıştır. Programların amaçlarını ve kazanımlarını gerçekleştirme sürecinde gerekli uyarlamaların öğretmen tarafından yapılması beklenir.

Gelişim dönemleri ardışık ve değişmeyen bir sıra izler. Her evrede olup bitenler takip eden evreleri etkiler. Öte yandan bu ardışıklık belirli yönelimlerle karakterize edilir: basitten karmaşığa, genelden özele ve somuttan soyuta doğru gelişim gibi. Program geliştirme sürecinde söz konusu yönelimler hem bir alandaki yeterliliği oluşturan kazanım ve becerilerin ön şart ve ardılığı noktasında dikkate alınmış hem de sınıflar düzeyinde derslerin dağılımlarında ve birbirleriyle ilişkilerinde göz önünde bulundurulmuştur.

Öğretim programlarında insan gelişiminin bir bütün olduğu ilkesi ile hareket edilmiştir. İnsanın farklı gelişim alanlarındaki özellikleri birbirleri ile etkileşim hâlinindedir. Söz gelimi dil gelişimi düşünce gelişimini etkiler ve düşünce gelişiminden etkilenir. Bu sebeple öğretmenlerden, öğrencinin edindiği bir kazanımın, gelişimde başka bir alanı da etkileyeceğini dikkate alması beklenir.

Öğretim programları bireysel farklılıklara ilişkin hassasiyetler göz önünde bulundurularak yapılandırılmıştır. Kalıtsal, çevresel ve kültürel faktörlerden kaynaklanan bireysel farklılıklar ilgi, ihtiyaç ve yönelme açısından da kendini belli eder. Öte yandan bu durum bireylerarası ve bireyin kendi içindeki farklılıkları da kapsar. Bireyler hem başkalarından farklılık gösterir hem de kendi içindeki özellikleri ile farklıdır. Örneğin bir bireyin soyut düşünme yeteneği güçlü iken aynı bireyin resim yeteneği zayıf olabilir.

Gelişim hayat boyu sürmekle birlikte bu gelişimin hızı evrelere göre değişkendir. Hızın yüksek olduğu zamanlar gelişim açısından riskli ve kritik zamanlardır. Bu sebeple öğretmenlerin gelişim hızının yüksek olduğu zamanlarda öğrencinin durumuna daha duyarlı davranması beklenir. Söz gelimi ergenlik dönemi kimlik edinimi için kritik dönemdir ve eğitim bu dönemde kimlik edinimini destekleyici sosyal etkileşimleri artırır ve yönetir.

1.5. SONUÇ

Elimizdeki programları güncelleme sürecinde hangi işlemlerden ve aşamalardan geçtiğimiz üzerine bilgi vermek de yerinde olacaktır. Bu bağlamda:

- Farklı ülkelerin son yıllarda benzer gerekçelerle yenilenip güncellenen öğretim programları incelenmiş,
- Yurt içinde ve yurt dışında eğitim öğretim ve programlar üzerine yapılan akademik çalışmalar taranmış,
- Başta Anayasamız olmak üzere ilgili mevzuat, kalkınma planları, hükûmet programları, şûra kararları, siyasi partilerin programları, sivil toplum kuruluşları ve sivil araştırma kurumları tarafından hazırlanan raporlar vb. dokümanlar analiz edilmiş,
- Millî Eğitim Bakanlığı programlar ve öğretim materyalleri daire başkanlıkları tarafından geliştirilen anketler aracılığıyla öğretmen ve yöneticilerin programlar ve haftalık ders çizelgelerine yönelik görüşleri toplanmış,
- İllerden gelen her bir branşla ilgili zümre raporları incelenmiş,
- Branşlara yönelik açık uçlu sorulardan oluşan ve elektronik ortamda erişime açılan anket verileri derlenmiş,

- Eğitim fakültelerimizin branşlar ölçeğinde hazırladıkları raporlar incelenmiş, Bütün görüş, öneri, eleştiri ve beklentiler, Bakanlığımızın ilgili birimlerinden uzman personel, öğretmen ve akademisyenlerden oluşan çalışma gruplarınca değerlendirilmiştir.

Yapılan tespitler doğrultusunda öğretim programlarımız gözden geçirilip güncellenmiş ve yenilenmiştir. Programların uygulanmasına 2018-2019 eğitim öğretim yılı itibarıyla topyekûn geçilecek ve sonrasında yapılacak izleme değerlendirme sonuçlarına göre yine gerekli güncellemeler yapılacaktır. Böylelikle programlarımızın gelişmelerle ve bilimsel, sosyal, teknolojik vb. ihtiyaçlarla koşutluğunun sürekliliği sağlanmış olacaktır.

2.1. ÖĞRETİM PROGRAMININ TEMEL FELSEFESİ VE GENEL AMAÇLARI

Felsefe insanın, varlığın, evrenin, hayatın neliği ve anlamı, değerler sorunu, bilginin güvenilirliği, egemenliğin kaynağı, sanatın amacı ve değeri gibi konulardaki temel sorular hakkında sorgulayıcı eleştirel, yaratıcı ve bütüncül düşünmeyi içerir. Sorgulama yapabilen, farklı fikirlere saygı duyan, tartışma kültürü edinen, özgün, bağımsız, eleştirel ve mantıklı düşünme ile yorumlama yeteneğine sahip, insan düşüncesindeki değişim ve gelişimin farkında olan bireyler yetiştirilmesinde ve bu nitelikleri taşıyan bireylerden meydana gelen bir toplum oluşturulmasında felsefe eğitimi ve öğretiminin önemli bir yeri vardır.

Felsefe Dersi Öğretim Programı 10 ve 11. sınıflar düzeyinde verilecek olan felsefe dersini kapsamaktadır.

Felsefe dersi öğretim programı ile öğrencilerin; insan, bilgi ve yaşanılan dünya ile ilgili sorular sormalarını, sorulara ilişkin düşünme ve akıl yürütmeye dayalı cevaplar arayarak oluşturdukları düşüncelerini sözlü ve yazılı bir şekilde ifade edip, tutarlı, temellendirilmiş ve güncel hayatla ilişkilendirilmiş bir şekilde düşüncelerini sağlamak ve felsefenin temel alanları ile soruları hakkında edinilecek bilgilerden hareketle, düşünce tarihi örnekleri üzerinden felsefi düşünceye, tarihsel ve bütüncül bir bakış açısı geliştirmeleri amaçlanmaktadır. Programda, felsefi düşünce dönemlerinin temel özellikleri, örnek filozoflar ve felsefi metinler değerlendirilirken dönemin koşullarının göz önünde bulundurulması ve bunların çağımız koşulları ve güncel içerikleri ile ilişkilendirilerek yorumlanması esas alınmaktadır. Varlık, bilgi ve değere dair temel sorular üzerinden felsefi düşünmeye ve felsefenin diğer bilimlerle ve güncel sorunlarla ilişkilerine değinilmektedir. Öğrencilerin düşünmeye, araştırmaya, tartışmaya ve fikirler oluşturmaya, eylemlerinde insani-toplumsal, etik-ahlaki sorumluluk taşımaya ve siyasi-estetik duyarlılık göstermeye teşvik edilmeleri hedeflenmektedir.

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ile Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri esas alınarak hazırlanan Felsefe Dersi Öğretim Programı'yla öğrencilerin;

1. Felsefi terminoloji hakkında bilgi sahibi olmaları,
2. Felsefenin cevap aradığı temel sorulara karşı farkındalık geliştirmeleri,
3. Felsefi akıl yürütme becerilerini kullanarak felsefi sorulara verilen cevapları değerlendirmeleri,
4. İnsan düşüncesinin felsefe tarihi boyunca ortaya koyduğu problemleri ve bunlara ilişkin çözümleri ana hatları ile kavramaları,
5. Felsefenin temel sorularına filozofların ve felsefi yaklaşımların verdikleri cevapları analiz etmeleri,
6. Felsefenin diğer disiplin alanlarıyla ilişkisini kavramaları,
7. Felsefenin güncel hayatla ilişkisini kavramaları,
8. Felsefenin bireysel ve toplumsal rolünü kavramaları,
9. Tartışma kültürünü geliştirebilmeleri,
10. Düşüncelerini ifade ederken kavramları doğru ve yerinde kullanabilmeleri, ifade ettiği düşüncelerin tutarlı ve temellendirilmiş olmasına özen göstermeleri amaçlanmaktadır.

2.2. ALANA ÖZGÜ BECERİLER

Felsefe Dersi Öğretim Programı ile öğrencilere kazandırılması hedeflenen başlıca yeterlilik ve beceriler aşağıda verilmiştir.

Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi

Akıl Yürütme

Sorgulama

Argümantasyon

Analitik Düşünme

Eleştirel Düşünme

İfade ve Yazma Becerisi

Felsefi Okuryazarlık

Özgün Fikirler Üretme

2.3. ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

Felsefe dersinin etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi, tüm bu beceri ve kazanımların daha verimli bir şekilde sağlanabilmesi için dersin işlenişinde;

- Felsefi terim bilgisi, felsefe bilgisi, kavram tartışmaları,
- Metin okuma ve anlama,
- Teori-uygulama birlikteliği,
- Sorgulama,
- Eleştirel düşünme
- Analitik düşünme,
- Yorum (hermeneutik) bilgisi,
- Diyalektik akıl yürütme,
- Disiplinler arası ilişki kurma,
- Güncelle ilişkilendirmeye özen gösterilmelidir.

Dersin yürütülmesine yönelik bu temel anlayışların yanı sıra dersin işlenişi ile ilgili dikkat edilmesi gereken bazı hususlar da bulunmaktadır.

Ders Kitabının ve Öğretmenin Rolü: Öğrencilerin sunulan delilleri değerlendirerek kendi delilleri ile bir konuyu tartışmaları sürecinde ders kitabının ve öğretmenin rehberlik etmesi sağlanmalıdır.

Günlük Hayatla Bağ Kurulması ve Öğrenci Katılımının Sağlanması: Öğrencilerin hem düşünüm (yüzleşme) yapmaları, farklı fikirleri ifade etmeleri hem de bir sonraki adımda ilgili terimin felsefede hangi anlamlarda kullanıldığını fark etmeleri ve felsefe ile günlük hayatları arasında bağ kurmaları amaçlanmaktadır.

Öğrencinin kendi güncelinden ve gündeminden hareketle verilere dayalı ve birikimsel bilgilerinden yararlanması ve bunlara yine kendi gündemi için çözümler üretmesi beklenmektedir.

Derse Problem Merkezli Başlanması: Felsefe ders kurgusunda; kitap merkezli, ansiklopedik veya öğretmenin terim bilgisi ve konuyu doğrudan aktarması yerine, önce problemin öğrencilere hatırlatılması ve tartışılması beklenmektedir. Dersler işlenirken öğrencilerden bir hafta sonra işlenecek dersin/metnin konusuna veya problemine ilişkin düşünceleri, soru oluşturmaları, araştırma yapmaları, fikir üretmeleri (yazılı hazırlık yapmaları) istenerek probleme yönelimleri sağlanmalıdır. Hazır kaynaklardan başkasına ait mevcut değerlendirmeleri almaları değil bizzat kendilerinin bilgi toplamaları, araştırma yapmaları, bu bilgi veya araştırmaya dayalı olarak sorunu kendisine ilişkin düşünceleri, analiz yapmaları, çıkarım ve yorumda bulunmaları, sorgulamaları, fikir üretmeleri istenir.

Fikir Yürütmeye ve Düşünmeye Cesaretlendirme: Felsefe Dersi Öğretim Programı, öğrencileri düşünmeye cesaretlendirmek üzere oluşturulmuştur. Öğretim Programı; düşünme, fikir oluşturma, akıl yürütme, temellendirme ile felsefenin temel kavram, problem ve disiplinleriyle ilişkilidir; bu çerçevede bir yandan öğrencilerin felsefenin temel bilgi ve kavramlarını öğrenmesine ve felsefi bir bakış açısı kazanmasına özen gösterilirken aynı zamanda felsefi problemler başta olmak üzere araştırmaya, eleştirel düşünmeye, sorgulamaya, fikir üretmeye teşvik etmektedir.

Eğitim Öğretim Yöntem ve Tekniklerinden Yararlanma, Materyal Kullanımı: Öğretim programında yer alan konuların işlenmesinde, ilgili konuların kazanımlarıyla ve günlük hayatla ilişkilendirme yapılmasına imkân sağlayan etkinlik ve çalışmalara, metinlerin alındığı eserlere yer verilmelidir. Öğretmen öğrencileri ders kitabında olmayan fakat program kazanımları ile örtüşen, derse ilişkin konuları sevdirecek roman, hikâye, makale, deneme, şiir, fıkra okuma ve film seyretme gibi etkinliklere teşvik etmelidir. Öğretmen, öğrencilerin temel hak ve özgümlüklerini kavrayarak Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne ve topluma karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirmelerinde ve millî, manevi ve evrensel değerleri kazanmalarında rehberlik etmelidir.

Ölçme ve Değerlendirme Araçlarının Kullanımı: Felsefe dersi, bilgi aktarımının ötesinde “düşünüm” temelli, sonuçtan daha çok süreç odaklı zihinsel-tinsel bir uğraşı olup ölçme değerlendirme araçları kullanılmalı, bilgiden ziyade beceriler ölçülmelidir. Felsefe becerilerinin ölçülmesi ve değerlendirilmesinde; eleştirel düşünme, sorgulama, yorumlama, uygulama, analiz etme, çıkarımda bulunma, değerlendirme yapma ve sentezleme gibi üst düzey bilişsel becerilerin ölçülmesine imkân sağlayan çoktan seçmeli, açık uçlu, kısa ve uzun cevaplı madde türlerine yer verilmelidir. Ders işlenirken okuma metinlerinden alıntılar, örnek olaylar, analogiler ve gerçek yaşam durumlarına ilişkin gazete ve dergi haberlerinin, görsellerin bireysel veya grup çalışmaları ile analiz edilmesi, tartışılması, bunlara ilişkin proje ve performans ödevleri yapılması sağlanmalıdır.

2.4. KAZANIM SAYISI VE SÜRE TABLOSU

10. Sınıf Ünite, Kazanım Sayısı ve Süre Tablosu

Ünite	Kazanım Sayısı	Süre/Ders Saati	Oran (%)
Felsefeyi Tanıma	3	11	15
Felsefeyle Düşünme	4	13	18
Felsefenin Temel Konuları ve Problemleri	7	36	50
Felsefi Okuma ve Yazma	4	12	17
TOPLAM	18	72	100

11. Sınıf Ünite, Kazanım Sayısı ve Süre Tablosu

Ünite	Kazanım Sayısı	Süre/Ders Saati	Oran (%)
MÖ 6. Yüzyıl-MS 2. Yüzyıl Felsefesi	4	12	17
MS 2. Yüzyıl-MS 15. Yüzyıl Felsefesi	4	16	22
15. Yüzyıl-17. Yüzyıl Felsefesi	4	14	19
18. Yüzyıl-19. Yüzyıl Felsefesi	4	12	17
20. Yüzyıl Felsefesi	5	18	25
TOPLAM	21	72	100

2.5. FELSEFE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI İÇİN DERS KİTABI FORMA SAYILARI VE EBATLARI

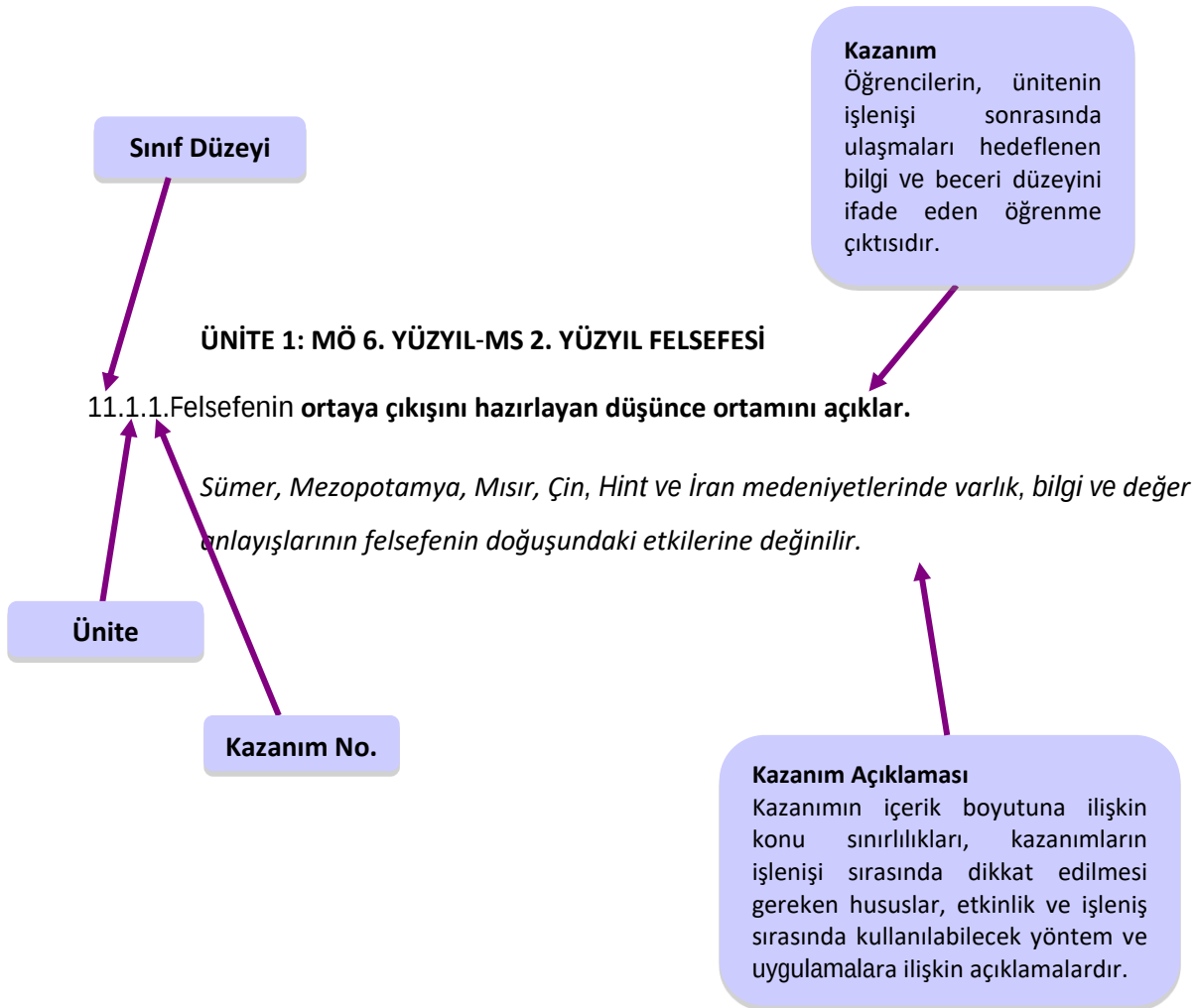
Sınıflar	Ders Kitabı	
	Forma Sayıları*	Ebatları
10	12	19,5 cm ve 27,5 cm
11	14	19,5 cm ve 27,5 cm

* Forma sayıları üst sınır olarak verilmiş olup daha az da olabilir.

ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI

Felsefe Dersi Öğretim Programında kazanımların önünde desimal numaralarının ilk satırında yer alan sayılar sınıf düzeyini, ikinci sayı ünite sırasını, son sayı ise kazanım sayısını göstermektedir. Desimal numaralarda öğrencilerin ulaşmalarını beklediğimiz bilgi ve becerileri ifade eden kazanımlar bulunmaktadır. Kazanımlar altında ise italik olarak açıklamalar yer almaktadır. Bu açıklamalar bu kazanımın işlenmesinde dikkat edilecek hususlar ile kazanım içeriğinin sınırlandırılmasını kapsamaktadır.

3.1. KAZANIMLARIN YAPISI

3.2. SINIF DÜZEYLERİNE GÖRE ÜNİTE, KONU, KAZANIM VE AÇIKLAMALAR

3.2.1. 10. Sınıf Konu, Kazanım ve Açıklamaları

ÜNİTE 1: FELSEFİYİ TANIMA

10.1.1. Felsefenin anlamını açıklar.

- a) Çeşitli sorulardan (Bilgi nedir?, Bilinç nedir?, Öz bilinç nedir?) hareketle düşünmenin önemi ve gerekliliğinin tartışılması sağlanır.
- b) Felsefe (philosophia) terimi kapsamında geçen sevgi, arayış, bilgi, hakikat ve hikmet (bilgelik/sophia) kavramlarının felsefeyle ilişkisine değinilir.
- c) Farklı düşünürlerin (Platon, Aristoteles, el-kindî, Fârâbî, İbn Sînâ, I. Kant, K. Jaspers, Hilmi Ziya Ülken ve Takiyettin Mengüşoğlu) felsefe tanımlarına yer verilerek bu tanımların benzer ve farklı noktalarının belirtilmesi sağlanır.
- d) Bilişim teknolojileri kullanılarak "Filozof kimdir?" sorusuna ilişkin bir sunum hazırlanması ve sunumun sınıf ortamında paylaşılması sağlanır.

10.1.2. Felsefi düşüncenin özelliklerini açıklar.

- a) Felsefi düşüncenin ortaya çıkışı üzerinde kısaca durulur.
- b) Felsefenin sorgulama, merak etme, şüphe duyma, hayret etme, yığılmı ileleme, eleştirel, refleksif, rasyonel, sistemli, tutarlı ve evrensel olma özellikleri vurgulanır.
- c) N. Uygur'un "Bir Felsefe Sorusu Nedir?" adlı makalesinden alınan veya derlenen bir metinden hareketle felsefi soruların özelliklerinin yorumlanması sağlanır.

10.1.3. Felsefenin insan ve toplum hayatı üzerindeki rolünü örneklerle açıklar.

- a) Felsefenin bireysel ve toplumsal işlevlerine değinilir.
- b) Felsefe hayat ilişkisinin günlük hayattan örneklerle yorumlanması sağlanır.

ÜNİTE 2: FELSEFE İLE DÜŞÜNME

10.2.1. **Düşünme ve akıl yürütmeye ilişkin kavramları açıklar.**

- a) *Görüş, argüman, önerme, tümdengelim, tümevarım, analogi, tutarlılık, çelişiklik, gerçeklik, doğruluk ve temellendirme kavramları üzerinde durulur.*
- b) *Örnek metinler verilerek bu metinlerdeki akıl yürütme biçimlerinin, tutarlı ve çelişik ifadelerin belirlenmesi sağlanır.*

10.2.2. **Düşünme ve akıl yürütmede dili doğru kullanmanın önemini açıklar.**

- a) *Dilin ifade etme ve kavramlaştırma işlevi üzerinde durulur.*
- b) *Kavramları yanlış kullanmanın, anlamı nasıl değiştirdiğine ilişkin günlük hayattan örnekler verilmesi sağlanır.*

10.2.3. **Bir konuyla ilgili felsefi sorular oluşturur.**

Seçilen konu örnekleri üzerinden öğrencilere sorular yöneltilerek öğrencilerin konuya ilişkin kendi sorularını yapılandırmaları sağlanır.

10.2.4. **Felsefi bir görüşü veya argümanı sorgular.**

- a) *Bir konuşma veya bir metin seçilerek konuşmacının yahut yazarın ileri sürdüğü görüş ve argümanların tespit edilmesi ve tartışılması sağlanır.*
- b) *Öğrencilerin gazete, dergi, roman, televizyon haberi, tartışma programı veya filmlerde geçen felsefi bir görüşü tespit etmeleri ve bu görüşü temellendiren argümanları sınıf ortamında tartışmaları sağlanır.*

ÜNİTE 3: FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ

10.3.1. Varlık felsefesinin konusunu ve **problemlerini** açıkla.

- a) “Varlık var mıdır?”, “Varlığın mahiyeti nedir?”, “Evrende amaçlılık var mıdır?” problemlerinden hareketle varlık felsefesinin konusu kısaca açıklanır.
- b) Felsefi bir metin üzerinden varlık türlerinin sınıflandırılması sağlanır.
- c) Öğrencilerin hikâye, roman, kısa film veya belgesellerden birinde işlenen konuyu varlık felsefesi açısından değerlendirmeleri ve sınıfta paylaşımları sağlanır.

10.3.2. Bilgi felsefesinin konusunu ve problemlerini **açıkla**.

- a) “Doğru bilgi mümkün müdür?”, “Bilginin kaynağı nedir?”, “Bilginin sınırları ve doğru bilginin ölçütleri nelerdir?” problemlerinden hareketle bilgi felsefesinin konusu kısaca açıklanır.
- b) Felsefi bir metnin üzerinden doğruluk ve gerçeklik kavramları arasındaki ilişkinin tartışılması sağlanır.
- c) Öğrencilerin dergi ve gazete haberleri, internet, sosyal medya veya TV programlarında paylaşılan bilgileri, bilginin değeri ve güvenilirliği açısından tartışmaları sağlanır.

10.3.3. Bilim felsefesinin konusunu ve problemlerini **açıkla**.

- a) “Bilim nedir?”, “Bilimsel yöntem nedir?”, “Bilimin değeri nedir?” problemlerinden hareketle bilim felsefesinin konusu kısaca açıklanır.
- b) Bilim felsefe ilişkisi üzerinde durulur.
- c) B. Russell’ın “Bilgelikle birleştiğinde bilimin sağladığı kudret tüm insanlığa büyük ölçüde refah ve mutluluk getirebilir; tek başına ise yalnız yıkıntıya yol açar.” sözünden hareketle bilimle hayat arasındaki ilişkinin tartışılması sağlanır.

10.3.4. Ahlak felsefesinin konusunu ve **problemlerini** açıkla.

- a) “İyi ve kötünün ölçütü nedir?”, “Özgürlük ve sorumluluk arasında nasıl bir ilişki vardır?”, “Evrensel bir ahlak yasası var mıdır?” problemlerinden hareketle ahlak felsefesinin konusu kısaca açıklanır.
- b) Felsefi bir metnin üzerinden, iyilik ve mutluluk ilişkisinin yorumlanması sağlanır.
- c) Okul ortamında yaşanan durumlardan ve olaylardan hareketle özgürlük, sorumluluk ve kural (norm) ilişkisinin tartışılması sağlanır.

10.3.5. Din felsefesinin **konusunu ve sorularını açıklar.**

- a) *"Tanrı'nın varlığı ile ilgili görüşler nelerdir?", "Evren sonlu mudur, sonsuz mudur?", "Ölümden sonra yaşam var mıdır?" problemlerinden hareketle din felsefesinin konusu kısaca açıklanır.*
- b) *Teoloji ve din felsefesi farkı üzerinde durulur.*
- c) *"Ben kimim?" sorusunun felsefe, bilim ve din açısından nasıl ele alındığının tartışılması sağlanır.*

10.3.6. Siyaset felsefesinin **konusunu ve problemlerini açıklar.**

- a) *"Hak, adalet ve özgürlük nedir?", "İktidarın kaynağı nedir?", "İdeal devlet düzeni olabilir mi?" problemlerinden hareketle siyaset felsefesinin konusu kısaca açıklanır.*
- b) *Geçmişten günümüze egemenlik sorununun temel hak ve özgürlükler açısından tartışılması sağlanır.*
- c) *Öğrencilerin ülkemizde yaşanan sorunlardan birini araştırarak birey, toplum ve devlet ilişkileri bağlamında tartışmaları sağlanır.*

10.3.7. Sanat felsefesinin **konusunu ve problemlerini açıklar.**

- a) *"Güzel nedir?", "Sanat nedir?", "Sanat eserinin özellikleri nelerdir?" problemlerinden hareketle sanat felsefesinin konusu kısaca açıklanır.*
- b) *Felsefi bir metin üzerinden sanat ve duyarlılık ilişkisinin yorumlanması sağlanır.*
- c) *Öğrencilerin yaşadığı şehrin mimari yapısını estetik açıdan tartışmaları sağlanır.*

ÜNİTE 4: FELSEFİ OKUMA VE YAZMA**10.4.1. Felsefi bir metni analiz eder.**

Felsefi bir metin örneğinde; “Metinde hangi felsefi kavramlar geçmektedir?”, “Metinde hangi felsefi problem veya problemler ele alınmaktadır?”, “Felsefi probleme veya problemlere filozofun bakış açısı nasıldır?”, “Kullanılan kavramlar ve savunulan görüşler, güncel sorunların anlaşılması ve çözümlenmesi için nasıl bir katkı sunabilir?” soruları yoluyla analiz ve değerlendirme yapılması sağlanır.

10.4.2. Verilen konu hakkında alternatif görüşler geliştirir.

Metin alıntılarına yer verilerek öğrencilerin bu alıntılardaki konu veya durumla ilgili öne sürülen görüşleri belirlemeleri ve “Bu konuya farklı bir açıdan bakılabilir mi?”, “Bu konuyla ilgili sizden görüş öne sürmeniz istenseydi görüşünüz ne olurdu?” gibi sorulardan hareketle aynı konuyla ilgili özgün görüşler geliştirmeleri sağlanır.

10.4.3. Bir konu hakkında felsefi bir deneme yazar.

- a) Felsefi denemenin ne olduğu ve nasıl yazıldığı açıklanır.
- b) Tutarlı, sistematik ve temellendirilmiş bir felsefi denemenin yazılması sağlanır.

10.4.4. Felsefi akıl yürütme becerilerini diğer alanlarda kullanır.

Felsefeden farklı bir konuda yazılmış bir metni, felsefenin varlık, bilgi ve değer alanları üzerinden yorumlanması sağlanır.

3.2.2. 11. Sınıf Konu, Kazanım ve Açıklamaları

ÜNİTE 1: MÖ 6. YÜZYIL-MS 2. YÜZYIL FELSEFESİ

11.1.1. Felsefenin ortaya çıkışını hazırlayan düşünce ortamını açıklar.

- a) Sümer, Mezopotamya, Mısır, Çin, Hint ve İran medeniyetlerinde varlık, bilgi ve değer anlayışlarının felsefenin doğuşundaki etkilerine değinilir.
- b) Anadolu'da yaşamış filozofların (Thales, Anaksimandros, Anaksimenes, Anaksagoras, Herakleitos, Epiktetos, Diogenes, Lukianos, Ksenofanes ve Aristoteles) doğduğu ve yaşadığı yer vurgulanarak haklarında kısaca biyografik bilgi verilir.

11.1.2. MÖ 6. yüzyıl-MS 2. yüzyıl felsefesinin karakteristik özelliklerini açıklar.

- a) Filozofların ilk neden hakkındaki düşünceleri (Thales, Anaksimandros, Anaksimenes, Empedokles ve Demokritos) ve değişim düşüncesi (Lao Tse, Herakleitos ve Parmenides) ele alınır.
- b) Sokrates ve Sofistlerin (Protagoras ve Gorgias) bilgi ve ahlak anlayışları ele alınır.
- c) Platon ve Aristoteles'in varlık, bilgi ve değer anlayışları ele alınır.

11.1.3. Örnek felsefi metinlerden hareketle MÖ 6. yüzyıl-MS 2. yüzyıl filozoflarının felsefi görüşlerini analiz eder.

- a) Konfüçyüs'ün "İdeal Bir İnsan ve Topluma Dair Konuşmalar" adlı eserinden alınan veya derlenen bir metinden hareketle filozofun ahlak görüşünün irdelenmesi sağlanır.
- b) Platon'un "Sokrates'in Savunması" adlı eserinden alınan veya derlenen bir metinden hareketle Sokrates'in "bilgelik ve erdem" anlayışının irdelenmesi sağlanır.
- c) Platon'un "Devlet" adlı eserinden alınan veya derlenen bir metinden hareketle filozofun varlık, bilgi ve siyaset görüşlerinin irdelenmesi sağlanır.
- d) Aristoteles'in "Nikomakhos'a Etik" adlı eserinden alınan veya derlenen bir metinden hareketle filozofun "altın orta" düşüncesinin irdelenmesi sağlanır.

11.1.4. MÖ 6. yüzyıl-MS 2. yüzyıl felsefesindeki örnek düşünce ve argümanları felsefi açıdan değerlendirir.

- a) Protagoras'ın "İnsan her şeyin ölçüsüdür." sözünün dayandığı argümanların tartışılması sağlanır.
- b) Öğrencilerin, "bilgi erdem ilişkisini" günlük hayatla ilişkilendiren özgün bir metin yazmaları sağlanır.

ÜNİTE 2: MS 2. YÜZYIL-MS 15. YÜZYIL FELSEFESİ

11.2.1. MS 2. yüzyıl-MS 15. yüzyıl felsefesini hazırlayan düşünce ortamını açıklar.

MÖ 6. yüzyıl-MS 2. yüzyıl felsefesinin MS 2. yüzyıl-MS 15. yüzyıl felsefesi üzerindeki etkilerine değinilir.

11.2.2. MS 2. yüzyıl-MS 15. yüzyıl felsefesinin karakteristik özelliklerini açıklar.

- a) *MS 2. yüzyıl-MS 15. yüzyıl Hristiyan felsefesinin temel özellikleri ve problemleri üzerinde durulur.*
- b) *MS 2. yüzyıl-MS 15. yüzyıl İslam felsefesinin temel özellikleri ve problemleri üzerinde durulur.*
- c) *MS 2. yüzyıl-MS 15. yüzyıl felsefesinin temel problemlerinden “inanç akıl ilişkisi” konusunda Hristiyan ve İslam felsefesinin yaklaşımları arasındaki farklar vurgulanır.*
- d) *8-12. yüzyıl arasındaki çeviri faaliyetlerinin İslam felsefesine ve Batı felsefesine etkileri üzerinde durulur.*

11.2.3. Örnek felsefi metinlerden hareketle MS 2. yüzyıl-MS 15. yüzyıl filozoflarının felsefi görüşlerini analiz eder.

- a) *St. Augustinus’un “İtirafı” adlı eserinden alınan veya derlenen bir metinden hareketle filozofun “Tanrı ve evren” ile ilgili görüşlerinin irdelenmesi sağlanır.*
- b) *Fârâbî’nin “el-medînetü’l fâzıla” adlı eserinden alınan veya derlenen bir metinden hareketle filozofun ahlak ve siyaset görüşlerinin irdelenmesi sağlanır.*
- c) *İbn Sînâ’nın “Salâmân ve absâl” adlı eserinden alınan veya derlenen bir metinden hareketle filozofun varlık görüşünün irdelenmesi sağlanır.*
- d) *Gazâlî’nin “el-münkız mine'd-dalâl” adlı eserinden alınan veya derlenen bir metinden hareketle filozofun bilgi görüşünün irdelenmesi sağlanır.*
- e) *İbn Rüşd’ün “Tehâfut et-tehâfut el-felâsife” adlı eserinden alınan veya derlenen bir metinden hareketle filozofun “din felsefe ilişkisi” ile ilgili görüşlerinin irdelenmesi sağlanır.*

11.2.4. MS 2. yüzyıl-MS 15. yüzyıl felsefesindeki örnek düşünce ve argümanları felsefi açıdan değerlendirir.

- a) *Mevlânâ, Yûnus Emre ve Hacı Bektâş Velî’nin eserlerinden alınan veya derlenen bir metinden hareketle tasavvuf düşüncesindeki insan anlayışının tartışılması sağlanır.*
- b) *“Anlamak için inanıyorum” düşüncesinden hareketle “inanç akıl ilişkisini” ele alan özgün bir metin yazılması sağlanır.*

ÜNİTE 3: 15. YÜZYIL-17. YÜZYIL FELSEFESİ

11.3.1. **15. yüzyıl-17. yüzyıl** felsefesini hazırlayan **düşünce** ortamını açıklar.

- a) *12. yüzyıldaki çeviri faaliyetlerinin 15. Yüzyıl-17. yüzyıl felsefesi üzerindeki etkilerine değinilir.*
- b) *MÖ 6. yüzyıl- MS 2. yüzyıl ve MS 2. yüzyıl-MS 15. yüzyıl felsefesinin 15. yüzyıl-17. yüzyıl felsefesi üzerindeki etkilerine değinilir.*

11.3.2. **15. yüzyıl-17. yüzyıl** felsefesinin karakteristik özelliklerini açıklar.

- a) *Skolastik düşünce ile modern düşüncenin temel farkları üzerinde durulur.*
- b) *Hümanizm, bilimsel yöntem, kartezyen felsefe ve hukuk felsefesi üzerinde durulur.*
- c) *N. Kopernik, G. Galileo, F. Bacon ve I. Newton'un bilimsel çalışmalarının 15. yüzyıl-17. yüzyıl felsefesi üzerindeki etkilerine değinilir.*

11.3.3. Örnek felsefi metinlerden hareketle **15. yüzyıl-17. yüzyıl** filozoflarının felsefi görüşlerini analiz eder.

- a) *R. Descartes'ın "Felsefenin İlkeleri" adlı eserinden alınan veya derlenen bir metinden hareketle filozofun bilgi ve varlık görüşlerinin irdelenmesi sağlanır.*
- b) *B. Spinoza'nın "Ethica" adlı eserinden alınan veya derlenen bir metinden hareketle filozofun ahlak görüşünün irdelenmesi sağlanır.*
- c) *T. Hobbes'un "Leviathan" adlı eserinden alınan veya derlenen bir metinden hareketle filozofun siyaset görüşlerinin irdelenmesi sağlanır.*

11.3.4. **15. yüzyıl-17. yüzyıl** felsefesindeki örnek **düşünce** ve argümanları felsefi açıdan değerlendirir.

- a) *F. Bacon'ın "Bilgi güçtür." sözünün olumlu ve olumsuz yönlerinin günlük hayattan örneklerle tartışılması sağlanır.*
- b) *Ütopya kavramı ve türleri üzerinde durularak özgün bir ütopya yazılması sağlanır.*

ÜNİTE 4: 18. YÜZYIL-19. YÜZYIL FELSEFESİ

11.4.1. 18. yüzyıl -**19. yüzyıl** felsefesini hazırlayan **düşünce** ortamını açıklar.

15. yüzyıl-17. yüzyıl felsefesinin 18. yüzyıl -19. yüzyıl felsefesi üzerindeki etkilerine değinilir.

11.4.2. 18. yüzyıl -**19. yüzyıl** felsefesinin karakteristik özelliklerini açıklar.

a) 18. yüzyıl -19. yüzyıl felsefesinin temel özellikleri ve problemleri üzerinde durulur.

b) 18. yüzyıl -19. yüzyıl felsefesinin, dönemin dil ve edebiyatla ilişkisine değinilir.

11.4.3. Örnek felsefi metinlerinden hareketle 18. yüzyıl -**19. yüzyıl** filozoflarının felsefi görüşlerini analiz eder.

a) J. Locke'un "İnsan Zihni Üzerine Bir Deneme" adlı eserinden alınan veya derlenen bir metinden hareketle filozofun bilginin kaynağı konusundaki görüşlerinin irdelenmesi sağlanır.

b) I. Kant'ın "Ahlak Metafiziğinin Temellendirilmesi" adlı eserinden alınan veya derlenen bir metinden hareketle filozofun "ödev ahlakı" anlayışının irdelenmesi sağlanır.

c) F. Hegel'in "Tin'in Fenomenolojisi" adlı eserinden alınan veya derlenen bir metinden hareketle filozofun "diyalektik idealizm" anlayışının irdelenmesi sağlanır.

11.4.4. 18. yüzyıl -**19. yüzyıl** felsefesindeki örnek düşünce ve argümanları felsefi açıdan değerlendirir.

a) J. J. Rousseau'nun "İnsan özgür doğar oysa her yerde zincire vurulmuştur." sözünden hareketle özgürlük probleminin tartışılması sağlanır.

b) Günlük hayatta kullanılan bilgilerde aklın ve deneyin rolüne ilişkin özgün bir metin yazılması sağlanır.

ÜNİTE 5: 20. YÜZYIL FELSEFESİ

11.5.1. **20. yüzyıl felsefesini** hazırlayan **düşünce** ortamını açıklar.

18. yüzyıl -19. yüzyıl felsefesinin 20. yüzyıl felsefi akımları üzerindeki etkilerine değinilir.

11.5.2. **20. yüzyıl felsefesinin** karakteristik özelliklerini açıklar.

a) *20. yüzyıl felsefesinin temel özellikleri, problemleri ve bazı ana akımları (fenomenoloji, hermeneutik, varoluşçuluk, diyalektik materyalizm, mantıksal pozitivizm, yeni ontoloji) üzerinde durulur.*

b) *Türkiye’de felsefi düşünceye katkıda bulunan felsefeciler üzerinde durulur.*

11.5.3. **Örnek felsefi** metinlerden hareketle **20. yüzyıl** filozoflarının felsefi görüşlerini analiz eder.

a) *F. Nietzsche’nin “Böyle Buyurdu Zerdüş” adlı eserinden alınan veya derlenen bir metinden hareketle filozofun “yeni değerler inşası ve güç istenci” görüşlerinin irdelenmesi sağlanır.*

b) *H. Bergson’un “Bilincin Dolaysız Verileri Üzerine Deneme” adlı eserinden alınan veya derlenen bir metinden hareketle filozofun bilginin kaynağı konusundaki düşüncelerinin irdelenmesi sağlanır.*

c) *J. P. Sartre’ın “Varoluşçuluk” adlı eserinden alınan veya derlenen bir metinden hareketle filozofun “varoluş” görüşlerinin irdelenmesi sağlanır.*

d) *T. Kuhn’un “Bilimsel Devrimlerin Yapısı” adlı eserinden alınan veya derlenen bir metinden hareketle filozofun bilim anlayışının irdelenmesi sağlanır.*

11.5.4. **20. yüzyıl felsefesi** örnek düşünce ve argümanları felsefi açıdan değerlendirir.

a) *N. Topçu’nun “İsyan Ahlakı” adlı eserinden alınan veya derlenen bir metinden hareketle düşünürün ahlak hakkındaki görüşlerinin tartışılması sağlanır.*

b) *T. Mengüşoğlu’nun “İnsan Felsefesi” adlı eserinden alınan ve derlenen bir metinden hareketle filozofun “insanı bir bütün olarak gören” düşüncelerinin tartışılması sağlanır.*

c) *K. Popper’ın “Ben yanlışmış olabilirim ve sen haklı olabilirsin ve ortak çaba sonucunda belki doğruluğa biraz daha yaklaşabiliriz.” sözünden hareketle bilginin doğruluğu ile ilgili özgün bir metin yazılması sağlanır.*

11.5.5. Harita üzerinde 20 ve 21. yüzyıl felsefecilerinin isimlerini ve yaşadıkları coğrafyayı gösterir.

a) *Felsefeciler ve yaşadıkları yerler, Türkiye ve Dünya haritası üzerinde gösterilir.*

b) *Felsefecilerin, isimleri ve yaşadıkları coğrafyanın ezberletilmesi yoluna gidilmez.*

